

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

- Dansk Numismatisk Forening • Føroya Myntsavnarafelag • Myntsafnarafélag Íslands •
- Norsk Numismatisk Forening • Numismatiska Föreningen i Åbo • Skånes Numismatiska Förening •
- Nationalmuseets Myntkabinett • Den kgl. Mønt- og Medaillesamling • Kungl. Myntkabinettet •
- Lunds Universitets Historiska Museum • Myntkabinettet, Universitetet i Oslo •
- Suomen Numismaattinen Yhdistys • Svenska Numismatiska Föreningen •
- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger • NTNU Vitenskapsmuseet •
- Uppsala universitets myntkabinett • Numismatiska Forskningsgruppen •
- Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns •

*En ny dirhem-skat fra 900-tallet fra
landsbyen Vainu, Ida-Virumaa amt, Estland*

*Erik af Pommerns mønter
i Nederlandene*

*Christian 7's $\frac{1}{24}$ speciedaler i
skattefundet fra Dalagergaards Skov*

*Mønter på landet i
middelalderens Skåne*

Nr. 2 • Marts 2023

Oslo *M*yntgalleri

**MYNTER • MEDALJER • SEDLER
KJØP • SALG • AUKSJONER**

OSLO:
Elisenbergveien 35, 0265 Oslo
Postboks 1403 Vika, 0115 Oslo
Tel.: 22 41 60 00
E-mail: kontakt@oslomyntgalleri.no

BERGEN:
Tel.: 95 17 53 70
E-mail: oyvind@oslomyntgalleri.no

HAUGESUND:
Øvregata 226, 5525 Haugesund
Postboks 4043, 5506 Haugesund
Tel.: 90 88 77 66
E-mail: eirik@oslomyntgalleri.no

www.oslomyntgalleri.no

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

Nordisk Numismatisk Union Medlemsblad er udgivet siden 1936 af Nordisk Numismatisk Union. Udkommer i 2023 med fire numre: januar, marts, september og oktober.

Ikke medlemmer kan tegne abonnement ved henvendelse til Lars Eriksson - lars.i.backa@gmail.com

Redaktion:

Hovedredaktør:

Jens Christian Moesgaard
jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Ansvarlig over for presseloven:

Formand for Dansk Numismatisk Forening, Michael Wagner Christiansen.

Lokalredaktioner:

Møntkabinetterne i de enkelte lande

Norge:

Håkon Roland,
hakon.roland@khm.uio.no

Island:

Vakant

Sverige:

Cecilia von Heijne
Cecilia.vonHeijne@shm.se

Finland:

Frida Ehrnsten,
frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Danmark:

Line Bjerg, line.bjerg@natmus.dk

Annonceredaktion:

Preben Nielsen
Galionsvej 12, 2. th. · DK-1437 København K
Tlf. (dag) + 45 20 20 78 16
preben.nielsen@youmail.dk

Eftertryk af artikler med videre kun med forfatterens tilladelse og kun med angivelse af kilden.

Afleveret fra trykkeriet i uge 11
Dystan & Rosenberg ApS.

ISSN 0025-8539

INDHOLD

Artikler

Ivar Leimus

**En ny dirhem-skat fra 900-tallet
fra landsbyen Vainu,
Ida-Virumaa amt, Estland 37**

Jos Benders

**Erik af Pommerns mønter
i Nederlandene 44**

Frank Pedersen

**Christian 7's
1/24 speciedaler iskattefundet
fra Dalagergaards Skov 48**

Jens Christian Moesgaard

**Mønter på landet i
middelalderens Skåne 58**

MØNTAUKTIONER

Dit jyske alternativ når du skal købe og sælge
Vi afholder 2 årlige møntauktioner, forår og efterår
Kontakt os for salg af enkeltmønter, samlinger og gl. sedler

Vore traditionelle auktioner indeholder altid mange
spændende ting, moderne møbler, smykker, kunst m.m.

Se vor hjemmeside www.ho-auk.dk for næste auktionsdato

HOLSTEBRO AUKTIONER

Stationsvej 76, 7500 Holstebro, Tlf. 97 40 11 11

www.ho-auk.dk

En ny dirhem-skat fra 900-tallet fra landsbyen Vainu, Ida-Virumaa amt, Estland

Af Ivar Leimus¹

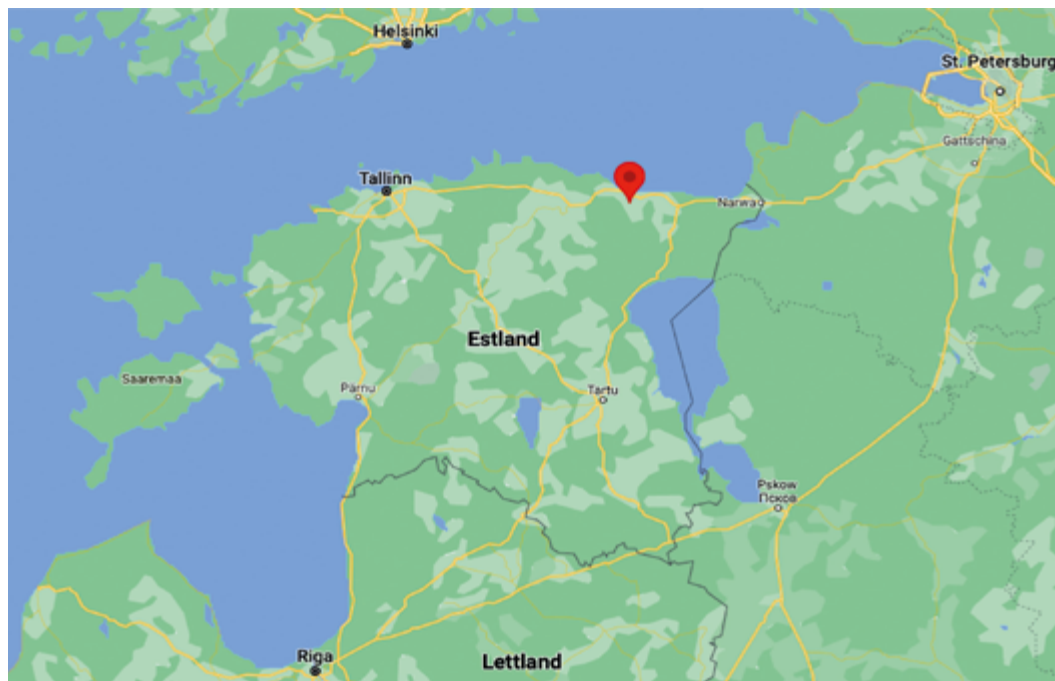
I april 2021 fandt en hobby-arkæolog snesevis af vikingetidsmønter ved landsbyen Vainu i Ida-Virumaa amtet (figur 1). Mønterne lå spredt på en majsmark inden for et område på 70 gange 10-20 m. Jorden på finstedet var mørk og tørveagtig, og ingen spor af kulturlag blev observeret. I maj indleverede finderens nogle enkelte mønter mere.

Fundet indeholder mange fragmenter – både klippede og brudte, regelmæssige og uregelmæssige. Mønterne er generelt i dårlig stand. Det kan derfor ikke udelukkes, at fragmenteringen af nogle af stykkerne ikke var bevidst, men skyldes jordens beskaffenhed og de store maskiner, som benyttes til markarbejdet. Nogle af fragmenterne passer sammen, og det endelige antal mønter er på nuværende tidspunkt af fundbearbejdningen 141 plus en upræget blanket. Kun 50 mønter var hele. De fleste af stykkerne er dækket med en brun eller endog sort korrosion, der dog ikke forhindrer at bestemme dem.

Samtlige af de hidtil fundne mønter er islamiske dirhemer (figur 2). Seks er præget under 'abbaside-dynastiet, 115 under samaniderne, fire er volga-bulgarske, to er fra buyide-dynastiet og en fra banijuriderne. Derudover indeholder fundet 12 efterligninger af samanidemønter, der sandsynligvis er præget af volga-bulgarerne, samt en enkelt efterligning af en 'abbaside-dirhem.

1 Dansk bearbejdning:
Jens Christian Moesgaard.

Figur 1. Fundsted for Vainu-skatten.

Samanide-dirhemeerne udgør således hovedparten af fundet. Blandt de samanidiske emirer er Isma'il ibn Ahmad repræsenteret af syv mønter, Ahmad ibn Isma'il af ni, Nasr ibn Ahmad af 57, Nuh ibn Nasr af 25 og 'Abd al-Malik ibn Nuh af fire stykker. For 13 samanidiske fragmenter var det ikke muligt at bestemme møntherren. Som det oftest er tilfældet, var de fleste af samanide-dirheme slået i Samarqand og Tashkent (ash-Shash). Mere sjældne at se er de fire mønter fra de volga-bulgarske kaganer Mika'il ibn Ja'far (figur 3 og 4) og Talib ibn Ahmad (figur 5 og 6), som alle fire er klippet halve. Endnu mere usædvanlig er en halv dirham fra en banijuride regent ved navn Ahmad ibn Muhammad, som bærer navnet Abu Ibrahim på forsiden, som var samanide-emiren Isma'il ibn Ahmads kunya (tilnavn afledt af personens ældste barns navn). Denne mønt er desværre i dårlig bevaringstilstand (figur 7).

Kronologisk udgør mønterne i Vainu-skatten en relativt kompakt gruppe (figur 2). De fleste stammer fra årtierne lige før nedlæggelsen af skatten. Dette afviger en smule fra det normale mønster i Estland, men er dog ikke helt usædvanligt. Fundets yngste mønt er præget af emiren Nuh ibn Nasr i 344 AH = 955/6 e.Kr. (figur 8). Vainu-skatten passer således fint i en større gruppe af estiske fund fra midten af 900-tallet, der starter i 940'erne (Leimus 2004, 160, tab. 1; Leimus 2007, 29, nr 13). I netop det årti kan man over hele Østeuropa se en udvidelse af det område, hvor man begraver skatte med islamiske dirheme, samtidigt med, at antallet stiger. Marek Jankowiak forklarer dette med den blomstrende slavehandel fra Norden til Volga-Bulgarien parret med en række forhold såsom omlægningen af handelsruter, fremvoksningen af slaviske stammer og opkomsten af centre som Gnezdowo, Novgorod og Gniezno (Jankowiak 2021, s. 167-174).

Det kunne dog måske være frugtbart at overveje, om det store antal fund skulle kunne være resultatet af en faldende befolkning som følge af klima-forholdene. De geologiske studier af borekerner fra den grønlandske indlandsis afslører, at netop tiden lige før midten af 900-tallet udviser de højeste surhedsgrader i 1500 år. Denne surhed skyldes med stor sandsynlighed stigende vulkansk aktivitet (i 934 var det et stort udbrud af Eldgjá i Island), hvilket kan have fået gennemsnitstemperaturen til at falde. Det kan have ledt til dårlig høst og sult, som kan have medført store dødelighed. Det er således ikke utænkeligt, at de opsparede og nedgravede værdier har tilhørt de eventuelle ofre for denne situation, der af gode grunde ikke kunne grave dem op igen. Derfor har de i så stort

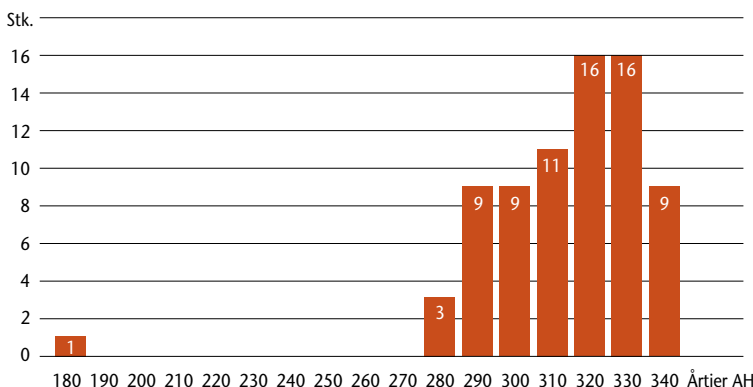
Figur 3-4.
To mønter fra den volga-bulgarske kagan Mika'il ibn Ja'far (kat. 134-135).

Figur 5-6.
To mønter fra den volga-bulgarske kagan Talib ibn Ahmad (kat. 136-137).

Figur 7.
Banijuriderne. Ahmad ibn Muhammad, dirhem (kat. 139).

Figur 8.
Fundets yngste mønt præget af emiren Nuh ibn Nasr i 344 AH = 955/6 AD (kat. 101).

Kronologisk fordeling af mønterne i Vainu-fundet. Årtier AH.

Figur 2. Kronologisk fordeling af mønterne i Vainu-fundet. Årtier AH.

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

tal ventet i jorden til vore dage (Dansgaard 2005, s. 81-82; Leimus 2004, s. 159, 161, 165, fig. 11, 13).

Området omkring fundstedet var i forvejen ikke ukendt numismatisk set. Tæt ved i landsbyen Erra-Liiva blev der i 1933 fundet et stort skatfund med dirheme med slutmønt 366 AH = 977/8 e.Kr. (Leimus 2007, nr. 22). Allerede i 1897 fremkom et andet fund med slutmønt 996 på herrejorden Erras jorder (Leimus 2007, nr. 29). Vainu-skatten er således det tredje 900-talsfund i området.

Foruden mønterne blev der på marken også fundet et par tempelringe, en pinct og en dupsko fra en skede. Deres fundkoordinater blev desværre ikke registreret, men det er usandsynligt, at de hører sammen med skatten. De spejler sikkert en anden forhistorisk aktivitet på stedet.

Litteratur

- Dansgaard, W. 2005 – *Frozen Annals. Greenland Ice Cap Research*. Niels Bohr Institute, Copenhagen.
- Jankowiak, M. 2021 – Dirham flows into northern and eastern Europe and the rhythms of the slave trade with the Islamic world. *Viking-Age Trade: Silver, Slaves and Gotland*, ed. by J. Gruszczynski, M. Jankowiak, J. Shepard. Routledge.
- Leimus, I. 2004 – Finds of Cufic coins in Estonia. Preliminary observations. *Wiadomości Numizmatyczne* 2004, nr. 2 (178), 153-166.
- Leimus, I. 2007 – *Sylloge of Islamic coins 710/1–1013/4 AD. Estonian Public Collections*. Estonian History Museum. Thesaurus Historiae, II. Tallinn.

Nr.	Dynasti	Hersker	Møntsted	År AH	Vægt	Bemærkninger
1	ʿAbbasider	Harun ar-Rashid	al-Muhammadiya	182	2,84	
2	ʿAbbasider	al-Muʿtasim	Samarqand?	221?	3,40	slidt
3	ʿAbbasider	al-Muktafi	Isbahan	294	3,06	
4	ʿAbbasider	al-Muqtadir	Ubestemt møntsted	317	3,63	
5	ʿAbbasider	ar-Radi	Madinat as-Salam	xxx	1,95	klippet halv
6	ʿAbbasider	Ubestemt hersker	Wasit?	xxx	5,18	meget slidt
7	Imitation af ʿabbaside-mønt				3,32	grov stil
8	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	ash-Shash	283	3,03	
9	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	Samarqand	286	2,89	
10	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	Samarqand	2xx	3,04	
11	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	ash-Shash	xxx	1,72	klippet-brudt halv
12	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	ash-Shash?	294	2,88	
13	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	2xx	1,77	klippet halv
14	Samanider	Ismaʿil ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	2xx	1,11	klippet segment
15	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	Naysabur	xxx	2,19	klippet-brudt fgr.
16	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	Samarqand	297	3,33	
17	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	Samarqand	299	3,01	
18	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	Samarkand?	?	1,09	klippet segment
19	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	ash-Shash	297	1,66	klippet halv
20	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	ash-Shash	297	1,50	klippet halv
21	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	ash-Shash	298	2,93	
22	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	ash-Shash	299	2,57	gennemboret
23	Samanider	Ahmad ibn Ismaʿil	Ubestemt møntsted	300 v. 301	0,92	klippet segment
24	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Andaraba	307	2,77	
25	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Andaraba	4 (324)	2,85	et stykke brudt af
26	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Andaraba(?)	xxx	1,45	klippet halv
27	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Balkh	314(?)	2,87	
28	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Balkh	[31]7	1,52	klippet halv
29	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Balkh	[324]	2,17	klippet halv
30	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Maʿdin	310	2,86	
31	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	304	2,75	gennemboret
32	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarkand	309	2,98	
33	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarkand	311	2,88	
34	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	[31]4	1,66	klippet-brudt halv
35	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	320	2,67	brudt i to stykker
36	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	322	1,37	klippet halv
37	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	323	3,34	
38	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	323	2,99	gennemboret
39	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	324	3,17	et stykke brudt af
40	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarkand	325	2,99	kraftigt bøjet
41	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	326	2,42	gennemboret
42	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	326	1,74	klippet halv
43	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarkand	333	2,76	3 stykker
44	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	xxx	2,28	et stykke brudt af
45	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	xxx	1,69	brudt halv
46	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	3xx	0,91	klippet segment
47	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Samarqand	xxx	0,78	klippet segment

Nr.	Dynasti	Hersker	Møntsted	År AH	Vægt	Bemærkninger
48	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	304	3,44	
49	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	304	3,05	
50	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	308	2,77	
51	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	308	2,37	2 segmenter brudt af
52	Samanider	Nasr ibn Ahmad	[ash-Shash]	308	1,48	brudt halv
53	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	xxx [316]?	1,29	brudt halv
54	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	317	1,80	klippet-brudt halv, et stykke mangler
55	Samanider	Nasr ibn Ahmad	[ash-Shash]	[317-318]	1,01	fragment
56	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	318	3,40	
57	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	318	2,80	
58	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	318	1,41	fragment
59	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	319	3,16	gennemboret to gange
60	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	323	2,84	
61	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	323	2,13	klippet halv
62	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	324	2,65	slidt
63	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	327	5,31	
64	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	327	2,84	
65	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	331	2,91	klippet 3/4
66	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	[325-331]	6,50	
67	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	xxx	2,78	segment klippet-brudt af, gennemboret
68	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	xxx	2,38	klippet halv
69	Samanider	Nasr ibn Ahmad	[ash-Shash]?	xxx	1,20	klippet-brudt halv, et stykke mangler
70	Samanider	Nasr ibn Ahmad	ash-Shash	xxx	0,93	klippet-brudt halv, stykke mangler
71	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	3[02]?	0,95	klippet halv
72	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	322	2,36	segment klippet-brudt af, gennemboret
73	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	326	1,43	klippet halv
74	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	[325-331]	2,58	kun præget på bagsiden, kalif al-Muttaqi
75	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	xxx	3,03	brudt i to stykker
76	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	3xx	2,30	segment brudt af
77	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	3xx	1,88	klippet-brudt halv
78	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	3xx	1,49	klippet halv
79	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	xxx	1,27	del af en klippet halv
80	Samanider	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	xxx	0,63	fragment
81	Samanider	Nuh ibn Nasr	Bukhara	336	3,22	
82	Samanider	Nuh ibn Nasr	Bukhara	340	3,04	
83	Samanider	Nuh ibn Nasr	Bukhara	343	3,08	
84	Samanider	Nuh ibn Nasr	Bukhara	xxx	1,83	klippet-brudt halv
85	Samanider	Nuh ibn Nasr	Naysabur(?)	339	4,50	
86	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	331	2,57	
87	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	334(?)	2,63	
88	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	338	2,03	segment brudt af
89	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	338(?)	2,94	er ved at knække på midten
90	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	339	3,37	
91	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	339	2,31	klippet-brudt halv
92	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	339	2,14	klippet-brudt halv
93	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	340	2,46	
94	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	[34]1	0,46	del af en klippet-brudt halv
95	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	xxx	2,05	klippet-brudt halv

Nr.	Dynasti	Hersker	Møntsted	År AH	Vægt	Bemærkninger
96	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	xxx	1,86	klippet del
97	Samanider	Nuh ibn Nasr	Samarqand	xxx	0,90	del af en klippet-brudt halv
98	Samanider	Nuh ibn Nasr	ash-Shash	[334]	1,84	klippet halv
99	Samanider	Nuh ibn Nasr	ash-Shash	341	2,95	
100	Samanider	Nuh ibn Nasr	ash-Shash	343	3,63	
101	Samanider	Nuh ibn Nasr	ash-Shash	344	3,00	
102	Samanider	Nuh ibn Nasr	ash-Shash	xxx	0,86	fragment
103	Samanider	Nuh ibn Nasr	Ubestemt møntsted	339	1,43	klippet halv
104	Samanider	Nuh ibn Nasr	Ubestemt møntsted	3xx	1,45	fragment
105	Samanider	Nuh ibn Nasr	Ubestemt møntsted	34x	0,79	fragment
106	Samanider	ʿAbd al-Malik ibn Nuh	Buhhaara	343	1,76	klippet halv
107	Samanider	ʿAbd al-Malik ibn Nuh	Samarqand	3[4]x	1,68	stykke brudt af
108	Samanider	ʿAbd al-Malik ibn Nuh	Ubestemt møntsted	343	1,67	klippet halv
109	Samanider	ʿAbd al-Malik ibn Nuh	Ubestemt møntsted	[3]4x	0,51	fragment
110	Samanider	Ubestemt hersker	Samarqand	xxx	1,02	del af klippet-brudt halv
111	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	[2]9x	0,54	uregelmæssig fragment
112	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	3xx	1,00	klippet halv, gennemboret
113	Samanider	Ubestemt hersker	ash-Shash	xx3	1,25	klippet halv
114	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	1,41	klippet halv
115	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,99	fragment
116	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,80	klippet-brudt segment
117	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,72	del af en klippet-brudt halv
118	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,67	del af en klippet-brudt segment
119	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,59	fragment
120	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,43	fragment
121	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,39	fragment
122	Samanider	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,12	fragment
123	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'	'Balkh'	'318'	3,43	forside nederst ibn Nasr, bagside kalif ar-Radi
124	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'	'Samarqand'	'308'	2,97	
125	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'	'Samarqand'	xxx	1,31	klippet halv, gennemboret
126	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'	'ash-Shash'	'8'	3,14	Leimus 2007, 3441
127	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'			2,17	
128	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'			1,45	klippet halv
129	Volga-bulgarsk	'Nasr ibn Ahmad'			2,69	grov stil
130	Volga-bulgarsk	Nasr ibn Ahmad	Ubestemt møntsted	xxx	0,95	del 1/5
131	Volga-bulgarsk	Ubestemt hersker	Suwar		1,83	klippet-brudt halv
132	Volga-bulgarsk	Ubestemt hersker			1,61	klippet-brudt halv, gennemboret
133	Volga-bulgarsk	Ubestemt hersker	'ash-Shash'(?)		1,21	klippet halv
134	Volga-bulgarsk	Mika'il ibn Ja'far			2,22	klippet halv
135	Volga-bulgarsk	Mika'il ibn Ja'far	'Samarqand'	'306'	1,71	klippet halv
136	Volga-bulgarsk	Talib ibn Ahmad	Suwar	33[8]	2,02	klippet-brudt halv
137	Volga-bulgarsk	Talib ibn Ahmad	Suwar	[338]	1,44	klippet-brudt halv
138	Volga-bulgarsk?	Ubestemt hersker	Ubestemt møntsted	xxx	0,85	segment 1/5
139	Banijurider	Ahmad ibn Muhammad	Andaraba	xxx	1,91	klippet-brudt halv, forside nederst Abu Ibrahim
140	Buyider	Imad ad-daula and Mu'izz ad-daula	al-Basra(?)	[335-337]	1,11	klippet-brudt halv
141	Buyider	Rukd ad-daula	al-Muhammadiyya	3[40]	2,82	
142	Upræget blanket					klippet halv

ANSÖKNINGAR TILL Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik

ANSLAG LÄMNAS FÖR VETENSKAPLIGA
ARBETEN INOM FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda senast 15 februari, alternativt senast 15 september. Ansökningsblankett och information om ansökningar finns på hemsidan.

WWW.SVENSVENSSONSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR Sven Svensson's Foundation for Numismatics

APPLICATIONS FOR GRANTS ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC
STUDIES, MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October. Applications must be submitted before 15 February or 15 September. You can find the application form and information about applications on our website.

WWW.SVENSVENSSONSTIFTELSE.SE

Erik af Pommerns mønter i Nederlandene

Af Jos Benders¹

For nyligt dukkede der en slidt og svært bestemmelig mønt op i et lot på syv mønter erhvervet fra en metaldetektorbruger. De øvrige seks mønter var flamske og burgundiske småmønter fra sent 1300-tal og 1400-tallet. Det drejer sig om en serie enkeltfund fra middelalderbyen Zierikzee og fra den nærvedliggende landsby Ouwerkerk på øen Schouwen-Duiveland i den nederlandske provins Zeeland. Efter rengøring² kunne mønten bestemmes som en kobbersterling, præget i Næstved for den danske konge Erik af Pommern (1396-1439) (figur 1).

Danske middelaldermønter findes sjældent uden for landets grænser, men netop Erik af Pommerns mønter udgør en undtagelse fra denne regel. Jens Christian Moesgaard har sammen med forskellige kolleger publiceret en række oversigter over sådanne fund³. Som et supplement fremlægges her i tabel 1 fund gjort i Nederlandene af danske mønter fra denne hersker⁴.

Udgangspunktet for listen er den digitale version af databasen NUMIS (tjekket 25. september 2022). NUMIS indeholder møntfund fra Nederlandene, både enkeltfund og mønter fra skattefund. Basen blev startet i 1997, og også oplysninger fra tidligere analoge fundregistreringer er inkluderet i den⁵. Det er den mest dækkende database over nederlandske møntfund. Det skal imidlertid understreges, at digitaliseringen af de analoge fundregistreringer endnu ikke er tilendebragt. I sin digitale version er NUMIS derfor ikke helt komplet for alle nederlandske møntfund, som det fremgår af tabel 1. Supplerende tjek er nødvendige for at få et mere fuldstændigt – eller mere præcist, et mindre ufuldstændigt – billede. Cruysheer samt Van Dijk og Bil⁶ har forsket i udbredelsen af specifikke mønttyper, og de var i stand til at fordoble antallet af fund i forhold til NUMIS⁷.

Den første tilføjelse til listen dukkede op, da oplysningerne om sterlingen i Utrecht 1972 skattefundet skulle tjekkes. Fundpublikationen nævnte en tilsvarende sterling i Culemborg 1963? skatten, som endnu ikke er blevet indtastet i den digitale version af NUMIS⁸. En kobbersterling fundet under en udgravning i Zutphens hovedkirke optræder i den forholdsvis nyudgivne udgravningsrapport, der tilsyneladende endnu ikke er behandlet i NUMIS (figur 2)⁹. Det samme er tilfældet med kataloget udgivet 2021 over mønter fundet af en afdød metaldetektorbruger, som indeholder to, måske tre danske hul-

Mønterne er vist i ca. 200%

Fig. 1

Fig. 2

Figur 1. Kobbersterling fundet i eller nær ved Zierikzee, 15-17 mm & 0,85 g.

Figur 2. Kobbersterling fundet i Zutphen.

Fig. 3-A

Fig. 3-B

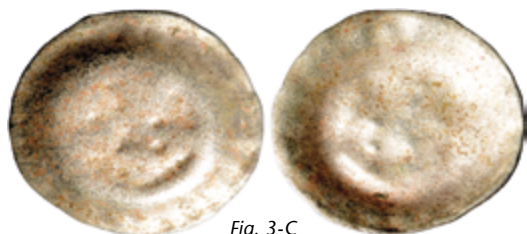

Fig. 3-C

Fig. 3-D

Fig. 4

Figur 3. Fire hulpenninge fundne ved Egmond-Binnen.

A+B. Danske kronehulpenninge.

C. Muligvis dansk kronehulpenning.

D. Kolberg, Pommern, hulpenning.

(Figur 3-C er fotograferet med en anden lysvinkel end de øvrige. 3-D er bestemt af Jens Christian Moesgaard).

Figur 4. Sterling fundet i Oudewater.

- 1 Tak til Jens Christian Moesgaard for opmuntring, forslag og dansk bearbejdning af manuskriptet samt til Anton Cruysheer og Jan Pelsdonk for kommentarer til tidligere versioner af artiklen.
- 2 Jeg takker Rasmus Thelen for rengøring af mønterne.
- 3 J.C. Moesgaard & A. Clairand, "Erik af Pommerns danske mønter i Vesteuropa", *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 1998, 1, s. 2-5; J.C. Moesgaard, "Danish Fifteenth Century Coins in England", *Spink Numismatic Circular*, 107-1, 1999, s. 5-6; A.-F. Auberson & J.C. Moesgaard, "Erik af Pommerns mønter i Svejt", *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 2010, 3, s. 119-121.
- 4 Det kan nævnes, at nogle få fund af mønter fra andre danske konger er kendt. Se NUMIS (for eksempel 1141880, Hans, hvid) og Buis & IJzendoorn, anførte arbejde, s. 104 (se note 10), nr. 12.3.138 (Christopher II, MB 645).
- 5 J. Pelsdonk, *Quo Vadis, NUMIS?* (Amsterdam 2013). Se: <https://koninklijkgenootschap.nl/wp-content/uploads/VGL2014-Pelsdonk-Quo-Vadis-NUMIS.pdf>.
- 6 A. Cruysheer, "De munten van graaf Floris III van Holland (1157-1190); Het LEO-type: inventarisatie en hypothese", *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 103, 2016, s. 69-98; P. van Dijk & M. Bil, "Moneta Walacren; 13e-eeuwse penningen uit Middelburg", *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde*, 106, 2019, s. 19-54.
- 7 For en liste over supplerende kilder: A. Cruysheer, *A method for coin research in The Netherlands* (uden sted 2022) på www.academia.edu/85901040/_2022_A_method_for_coin_research_in_The_Netherlands.
- 8 H.E. van Gelder, "Utrecht 1972", *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 58-59, 1971-72, s. 174-182; H.E. van Gelder, "Culemborg 1963?", *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 51, 1964, s. 46-49.
- 9 H.A.C. Fermin, "Munten uit de Sint-Walburgiskerk", i: H.A.C. Fermin m. fl. (udg.) *God, geld en gebeente* (Zutphen 2019), s. 99-204, se s. 126-127, nr. 8.6.7.1, inv.nr. 197.65 (16 mm, 0,965 g).
- 10 Buis, P. & M.W. IJzendoorn (2021) *Kennemerland in metaalvondsten; Het levenswerk van detectorzoeker Herman Zomerdijk* (Castricum 2021), s. 104, nr. 12.3.139 = inv.nr. 5281-0232 (0,24 g) og 5281-0234 (0,33 g). Et tredje eksemplar (5281-0235, 0,38 g) er måske af same type, men det er for dårligt bevaret til at kunne sige det med sikkerhed.
- 11 Jeg takker Hendrik De Backer for supplerende detaljer. Se <https://atmikes.be/index.php/15de-eeuw/1914-erik-van-pommern-sterling-n-stved-z-j-ca-1404-1413> (set 27. september 2022). 0,72 g; 15 mm.

penninge samt tre ikke-danske hulpenninge (figur 3). Disse seks mønter hører muligvis til samme fund, men det kan ikke bevises, idet intet vides om fundomstændighederne ud over fundstedet Egmond Binnen, Adelbertusweg¹⁰. Endeligt omtaler en flamsk hjemmeside, hvis ejer hjælper detektorbrugere med at bestemme deres fund, en sterling, der var fundet i jorden i Oudewater (figur 4)¹¹.

For at sikre at få alle kobbersterlinge med, blev der søgt i NUMIS efter herskabet Randerath (i dag en del af Tyskland, tæt på grænsen til Nederlandene). Et belgisk fund gjort i 1800-tallet indeholdt nemlig en dansk kobbersterling præget i Randers i Jylland, der på fundtidspunktet fejlagtigt blev tilskrevet Randerath. Auberson & Moesgaard har fremført, at dette måske kunne have ledt til, at andre danske kobbersterlinge kunne være blevet fejlbestemt som stammende fra Randerath, men det var ikke tilfældet i NUMIS¹².

Tre bemærkninger til listen vil være på sin plads. For det første er der kun registreret en kobbersterling i NUMIS¹³. Dette stykke indgik i en skat, som aldrig blev gennemarbejdet og publiceret, for det blev spredt. Fundet bestod sandsynligvis af 67 småmønter, hovedsagligt flamske og burgundiske miter (middelalderlig nederlandsk småmønt). Den blev fundet ved Middelburg, som ikke er langt fra Zierikzee, hvor den ovennævnte kobbersterling stammede fra, men fra en anden ø, nemlig Walcheren. For det andet er for mønten fra Castricum (NUMIS 1006460) ikke registreret nok detaljer til at kunne bestemme mønttypen. For det tredje er de fleste fund tydeligvis enkeltfund fundet af metaldetektorbrugere (i tabel 1 angives undtagelserne), heriblandt kobbersterlingen fra udgravningen i Zutphen, hvor metaldetektorbrugere hjalp de kommunaltansatte arkæologer.

I alt er 13 sikre Erik af Pommern-mønter registreret i Nederlandene, hvortil endnu en hulpenning måske skal føjes. Intet andet land uden for Norden kan fremvise flere fund. Imidlertid kan dette faktum ikke uden videre bruges til at konkludere, at disse mønter var mere i omløb i Nederlandene end i andre ikke-nordiske områder. Hvis man vil sammenligne fundbilleder mellem lande på et korrekt grundlag, kræves det, at alle fund bliver registreret, og det er langt fra tilfældet. Selv i Nederlandene med en årtier-lang tradition for aktiv fundregistrering, en liberal metaldetektorpolitik og en veludbygget national database kunne antallet af fund uden alt for stor indsats ret let fordobles i forhold til NUMIS. Derudover kan vi være rimeligt sikre på, at en ukendt andel af fundene ikke bliver anmeldt og registrerede, så der er sikkert endnu flere Erik af Pommern mønter i Nederlandene end dem, der fremgår af tabel 1.

Figur 5. Kort over Nederlandene (med middelalderlige grænser og kystlinje) med fund af Erik af Pommern mønter.

Sort: hulpenning. Blå: kobbersterling. Rød: sterling. Grøn: ubestemt.

Valør	Møntsted	Galster	Fundsted	Fundår	NUMIS-nr.	Fundtype
Hulpenning	-	5	Rotterdam	1991	1025020	-
Hulpenning	-	5	Haarlem	1997	1013132	-
Hulpenning	-	5	Egmond-Binnen			Muligvis skat
Hulpenning	-	5	Egmond-Binnen			Muligvis skat
Kobbersterling	Næstved	7	Middelburg	1998	1020137	Skat nedlagt efter ca. 1425 (?)
Kobbersterling	Næstved	7	Zierikzee eller Ouwerkerk	før 2022		-
Kobbersterling	Lund	10	Zutphen	2019		-
Sterling	Næstved	4	Oudewater	2022		-
Sterling	Næstved	4	Utrecht	1972	1053783	Skat sandsynligvis nedlagt 1483
Sterling	Lund	9	Alkmaar	1995	1001303	-
Sterling	Lund	9	Culemborg	1963?		Skat nedlagt efter 1477
Sterling	Lund	9	Buren	1991	1034595	-
Ukendt	-		Castricum	1992	1006460	-

Tabel 1. Danske mønter fra Erik af Pommern fundet i Nederlandene (sammenstillet 30. september 2022)

Lignende overvejelser spiller sandsynligvis også en rolle i andre lande, så det er umuligt at sammenligne på et sikkert grundlag. I denne sammenhæng er lovgivningen omkring metaldetektering i de forskellige lande et hovedspørgsmål. Metaldetektering er lovlig i Nederlandene, og finderne får 50 % af værdien på fundene, så der er gode incitamenter for at få folk til at rapportere deres fund, specielt af småmønter af lav værdi. Man kan med stor sandsynlighed antage, at en større andel af fundene bliver indrapporteret i Nederlandene end i lande, hvor metaldetektering er forbudt eller på anden måde begrænset. Det bør dog fremhæves, at NUMIS i perioder har haft meget begrænsede personaleressourcer, hvilket betød et stort efterslæb i svar til finderne. Samtidigt opstod på privat initiativ en række hjemmesider, hvor findere kunne få hjælp til bestemmelse af deres fund, men som ikke nødvendigvis sørgede for systematisk registrering af fundsteder. Dette har givetvis haft en negativ effekt på indrapporteringsraten til NUMIS, og det er sikkert forklaringen på, at tabel 1 ikke indeholder et eneste fund gjort mellem 1998 og 2019.

Erik af Pommerns mønter må ses som fremmede i det nederlandske møntomløb. Deres motiver ligner ikke de lokale mønters, og den geografiske spredning af fundene er stor (figur 5). De danske mønter passer ikke ind i det lokale møntsystem, og de er ikke bevidst eksporterede til Nederlandene med henblik på at forsyne landet med småmønt. De er sikkert kommet drypvist gennem handelskontakter og måske pilgrimsrejser. De må helt enkelt være blevet absorberet i den cirkulerende møntmasse, der i 1400-tallet var meget sammensat. Specielt for småmønter synes motivet at have været "alt kan bruges", selv når en præcis værdi ikke kunne fastsættes. Møntmesterfamilien Comhaer kan ses som det bedst kendte eksempel på sådanne forbindelser i den numismatiske litteratur. Før han kom til Danmark, levede Gerrit Comhaer i slutningen af 1300-tallet i Deventer¹⁴.

¹² Auberson & Moesgaard, anførte arbejde (note 3).

¹³ <https://nnc.dnb.nl/dnb-nnc-ontsluiting-frontend/#/numis/>

¹⁴ G. Galster, "Møntmesterslægten Comhaer", *Moneta, Meddelanden från Skånes Numismatiske Förening* I, 1932, s. 15-26; J.S. Jensen, "Later medieval mints and mintmasters in Scandinavia", *Later Medieval Mints* (red. N. Mayhew, P. Spufford), Oxford 1988, s. 202-221; G. Stefke, "Der Beginn der Sterling-Prägung in Lund und das Ende der Münzstätte Næstved. Zur Geschichte der Münzprägung des frühen 15. Jahrhunderts im regnum Dacie und im östlichen Norddeutschland", *Studia Numismatica, Festschrift Arkadi Molvugin 65* (red. I. Leimus), Tallinn 1995, s. 151-71.

Christian 7's 1/24 speciedaler i skattefundet fra Dalagergaards Skov

Af Frank Pedersen¹

Der blev i marts 1940 gjort et skattefund af 5.966 danske, norske og nordtyske sølvmonter i Dalagergaards Skov i Sønder Bjert syd for Kolding. Christian 7's 1/24 speciedaler (figur 1) er en dominerende del af fundet og behandles her i artiklen med fokus på mønternes antal og de anvendte stempler.² Mønttypen blev indført som et led i en omfattende møntreform i Slesvig-Holsten, og Altonas møntmester Michael Flor³ stod i den forbindelse i spidsen for fremstillingen af 9.427.204 styk 1/24 speciedalere i perioden 1787-1801. Stemplerne blev skåret af Johan Wolff⁴ (1787), Johan Bauert⁵ (1787 og 1796), Georg Bauert⁶ (1796, 1799 og 1801) og Peter Giannelli⁷ (1800).⁸ Fundet fra Dalagergaards Skov indeholder 1.899 eksemplarer, hvoraf 1.814 har kunnet bestemmes med både for- og bagsidestempel.

Mønterne er vist i ca. 150%

Fundmønterne set i forhold til udmøntningernes størrelse

Fordelingen af fundets mønter efter deres gennemsnitlige cirka 35 års cirkulation viser sig at være en næsten eksakt afspejling af det antal, der oprindeligt var produceret (se figur 2 og tabel 1). Den beskedne 3,2%’s underrepræsentation af 1787-mønter skyldes sandsynligvis, at de med deres 10-14 års længere cirkulationstid har haft et forholds-mæssigt større mønttab end de efterfølgende udmøntninger. Underrepræsentationen modsvares af en næsten tilsvarende overrepræsen-tation af 1799-mønter.

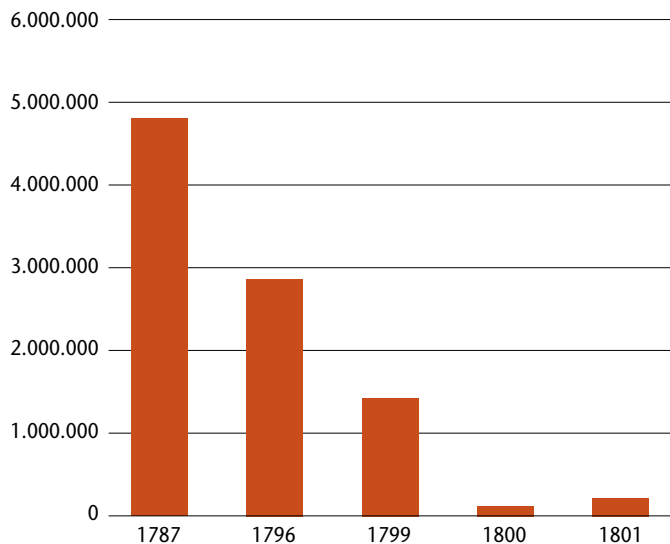
Fig. 1

Figur 1. 1/24 speciedaler 1787.

1/24 speciedaler	Officielt produceret		Skattefundet		
Altona	Antal mønter	%-del	Antal mønter	%-del	%-afvigelse
1787	4.800.000	50,9	865	47,7	-3,2
1796	2.880.001	30,6	557	30,7	+0,1
1799	1.440.001	15,3	330	18,2	+2,9
1800	96.001	1,0	17	0,9	-0,1
1801	211.201	2,2	45	2,5	+0,3
I alt	9.427.204		1.814		

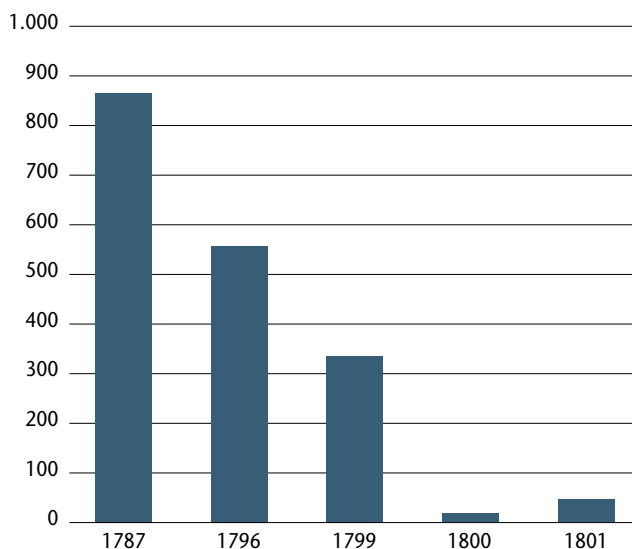
Tabel 1. 1/24 speciedaler 1787-1801, Altona. Produktionstal og skattens mønter fordelt på årstal.

1/24 speciedaler. Officielt produceret antal mønter

Figur 2. 1/24 speciedaler 1787-1801. Produktionstal og skattens mønter fordelt på årstal.

1/24 speciedaler. Skattefundets 1814 stk.

1 Fotos af mønterne i artiklen er udført af Steffen Kallerup Riis.

2 Skattefundet er beskrevet i sin helhed i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* nr. 1 2023.

3 Michael Flor (-1816), møntmester i Altona 1786-1816.

4 Johan Henrik Wolff (1727-1788). Hofmedaljør. Stempelskærer ved Mønten i Altona 1771-1788.

5 Johan Ephraim Bauert (1726-1799). Hofmedaljør. Stempelskærer ved Mønten i København 1763-1799.

6 Georg Vallentin Bauert (1764-1841). Stempelskærer ved Mønten i Altona 1791-1841.

7 Peter Leonard Giannelli (1767-1807). Stempelskærer ved Mønten i København 1800-1807.

8 Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 61 og 286-288.

Fig. 3

Fig. 4

Stempelanalyser

Mønterne beskrives i det følgende i kronologisk rækkefølge med kvantitative analyser af for- og bagsidestempler, for- og bagside-koblinger, stempelkæder, gennemsnitlige holdbarheder med mere. Mønterne fra 1787 er desuden beskrevet med koblingsskemaer, stempeltilvækstgrafer, singleton-stempler og stemplernes enkeltvis holdbarhed.

Mønterne fra 1787

Der blev udmøntet 4.800.000 mønter med årstal 1787 (figur 3 og 4). Prægningerne blev indledt den 24. marts, og Altona-Mønten havde de første to uger op til tre presser i samtidig drift og forventede, at yderligere to ville blive taget i anvendelse. Michael Flor rekvirerede den 16. april 10-12 par eksterne⁹ stempler fra København til hjælp for Johan Wolff i Altona. Godt en uge senere afsendte Johan Bauert 21 stempler (10½ par) fra København, og efter afslutningen af prægningerne i juli 1787 rapporterede Mønten, at der havde været et samlet forbrug af 72½ par. Mønterne blev ikke sat i omløb før 1. april 1788.¹⁰

Fundet indeholder 865 mønter fra 1787 med følgende stempelindhold (figur 5):

- 58 forsider: 51 Johan Wolff og 7 eksterne, Johan Bauert
- 63 bagsider: 55 Johan Wolff og 8 eksterne, Johan Bauert
- 102 forside/bagside-koblinger: 87 Johan Wolff/Johan Wolff, 6 Johan Bauert/Johan Bauert, 6 Johan Wolff/Johan Bauert og 3 Johan Bauert/Johan Wolff.
- Gennemsnitlige stempelholdbarheder: Forsider 82.759 mønter, bagsider 76.190 mønter.

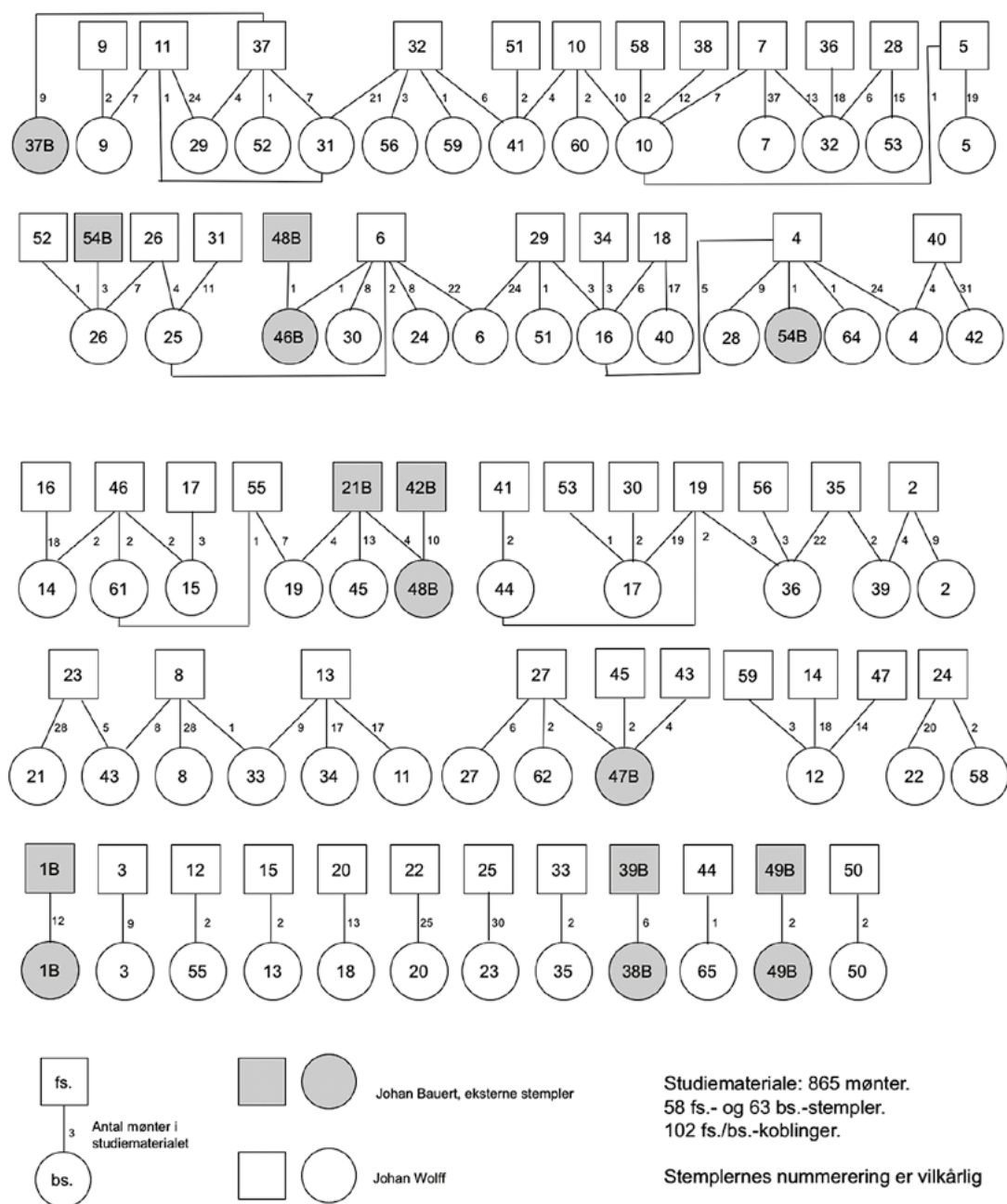
Koblingsskemaet indeholder to store og fire mindre stempelkæder samt tolv separate stempelpar. Det betydeligt opsplittede koblingsnet skyldes først og fremmest, at der blev præget på flere presser på samme tid, mens de brudte lineære koblingsforløb i flere af kæderne kan være et resultat af, at enkelte stempler har været afmonteret med henblik på rensning/slibning og herunder har været erstattet af andre stempler. Eksterne stempler findes vilkårligt spredt i kæderne og tyder på, at de ved modtagelsen i Altona er blevet fordelt mellem de aktive presser. De tolv separate par er ikke vist i kronologisk rækkefølge, og det kan derfor ikke udelukkes, at Bauerts tre eksterne par helt eller delvist har været anvendt i samme periode.

Stempeltilvækst

Under den løbende bestemmelse af stempelindholdet (figur 6) blev der i de første 100 mønter fundet 37 forsider (blå graf) og 35 bagsider (rød graf). Efter 500 mønter var antallet øget til 50 forsider og 60 bagsider. Herefter stilnede stempeltilvæksten betydeligt af og sluttede ved

Figur 3. 1/24 speciedaler 1787. Stempelskærer Johan Wolff.

Figur 4. 1/24 speciedaler 1787. Stempelskærer Johan Bauert.

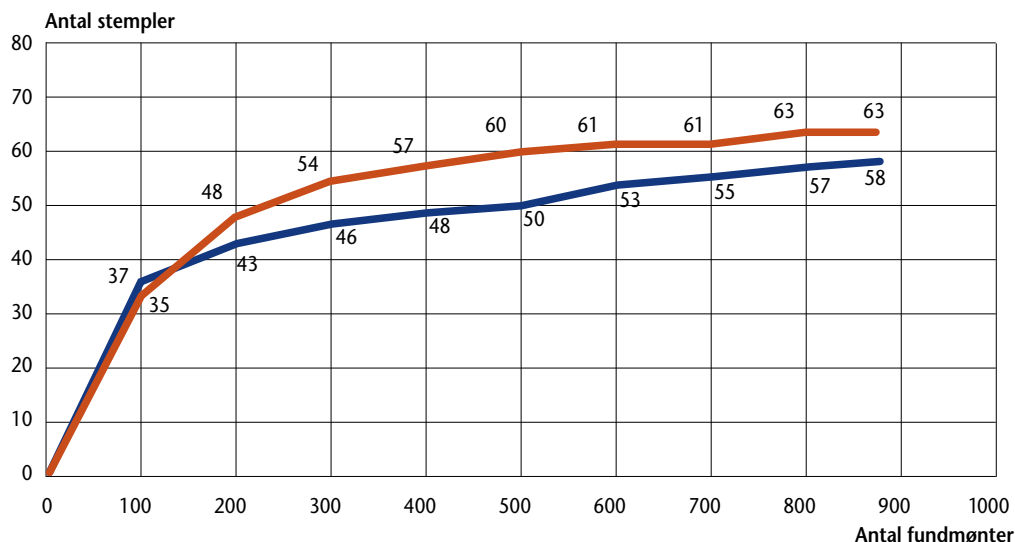

Figur 5. $\frac{1}{24}$ speciedaler 1787 Altona.
Stempelkoblingsskema.

9 Stempler betegnes i artiklen som "eksterne", hvis de er skåret af stempelskærere, der ikke var ansat ved Mønten i Altona.

10 Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 287-288.

1/24 speciedaler 1787. Akkumuleret stempeltilvækst pr. 100 mønter

samtlig 865 mønter med 58 forsider og 63 bagsider (60½ par), hvor graferne tydeligvis var nær deres toppunkt og dermed indikerede, at det fundne stempelantal var tæt på det antal, der oprindeligt blev anvendt. Det kan nævnes, at Bauerts 15 stempler var fundet efter gennemgang af de første 300 mønter. Der blev altså ikke fundet flere af hans 21 stempler fra København i de resterende 565 mønter, og det er derfor sandsynligt, at de resterende 6 stempler ikke har været anvendt (se senere vedrørende lavproduktionsstempler og spild af stempler).

Figur 6. 1/24 speciedaler 1787. Tilvækst af stempler for hver 100 supplerende undersøgte mønter.

Singleton-stempler og stempelholdbarhed

Et singleton-stempel er et stempel, der (kun) er repræsenteret ved en enkelt mønt i en given studiesamling; jo færre singleton-stempler, der findes i samlingen, jo nærmere er antallet af fundne stempler det oprindelige antal. Ved undersøgelsen af de første 100 af 1787-mønterne (tabel 2) var næsten 50% af stemplerne singleton-stempler, fordelt på 17 af 37 forsider og 16 af 35 bagsider. Da samtlige 865 mønter var undersøgt, var antallet reduceret til ca. 8%, fordelt på 4 af 58 forsider og 6 af 63 bagsider, og dermed endnu en indikation på, at det fundne stempelantal er tæt på det oprindelige antal. Mønterne fra de øvrige udmøntningsår viser tilsvarende få singleton-stempler (se senere).

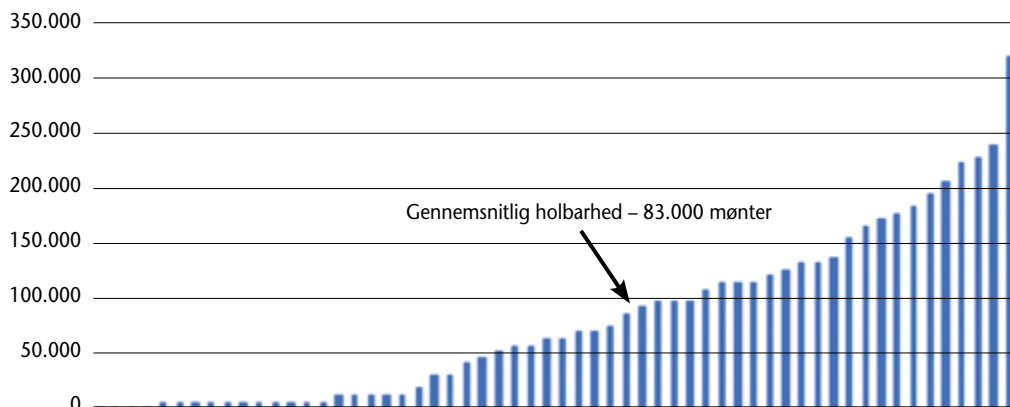
De 58 forside- og 63 bagsidestempler har haft en gennemsnitlig holdbarhed i runde tal på henholdsvis 83.000 og 76.000 mønter, men bag disse tal skjuler sig en betydelig forskel på de enkelte stemplers ydelser (figur 7). De dårligste forsidestempler (4 singleton-stempler)

1/24 speciedaler 1787. Singleton-stempler

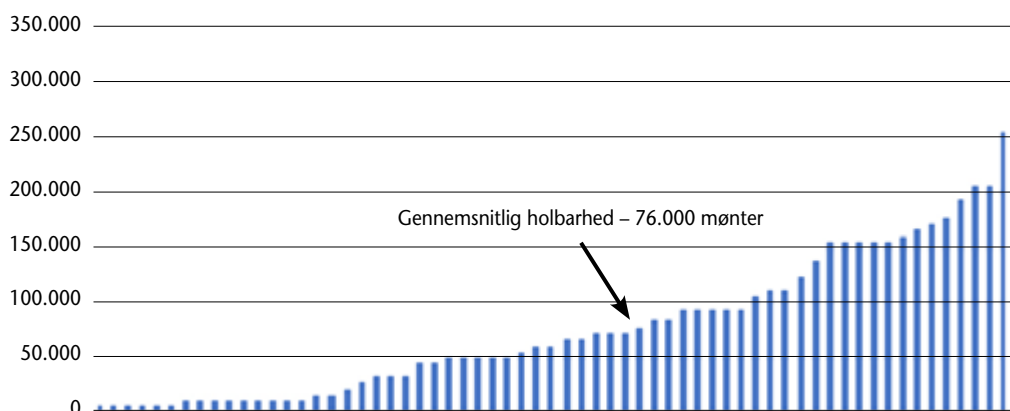
Mønter:	100	200	300	400	500	600	700	800	865
Forsidestempler, heraf singleton-stempler	37 17	43 10	46 9	48 7	50 7	53 7	55 8	57 7	58 4
Bagsidestempler, heraf singleton-stempler	35 16	48 13	54 9	57 9	60 10	61 10	61 10	63 9	63 6

Tabel 2. 1/24 speciedaler 1787. Antal singleton-stempler for hver 100 supplerende undersøgte mønter.

1/24 speciedaler 1887. Forsidestemplernes produktion – antal mønter

1/24 speciedaler 1887. Bagsidestemplernes produktion – antal mønter

prægede kun omkring 5.000 mønter, mens det bedste, forside 7, opnåede godt 316.000 styk (figur 8). Sidstnævnte stempel har således haft andel i 6,5 % af dette års 4,8 millioner mønter og har dermed været et exceptionelt godt stempel. De dårligste bagsidestempler (6 singleton-stempler) producerede tilsvarende ca. 5.000 mønter; her nåede det bedste stempel, bagside 6, ca. 255.000 og var derfor også et stempel langt over gennemsnittet. En tænkt inkludering af et antal ikke-fundne stempler ændrer ikke det overordnede billede af holdbarhederne; det ville være lavproduktionsstempler med skønsmæssigt under 0,05 % af den samlede produktion, og kun være ganske små søjler i diagrammerne. Stemplernes gennemsnitlige holdbarhed ville derimod være betydeligt reduceret.

Der kunne i slutningen af 1700-tallet præges omkring 800 mønter i timen pr. presse ved prægning af mønter af 1/24 speciedalers størrelse.¹¹ De bedste af fundets stempler har derfor været aktive i pressen ca. 375 timer (20-40 arbejdsdage, afhængig af arbejdsdagens læng-

Figur 7. 1/24 speciedaler 1787. Stemplernes (for- og bagside) produktion i antal mønter.

Hver søjle i diagrammerne repræsenterer et enkelt stempel, der illustrerer det pågældende stempels andel af de producerede 4,8 millioner mønter, beregnet på baggrund af samme stempels andel af fundets 865 mønter.

11 Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 52.

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

de), de dårligste kun ca. 6 timer. Den store forskel på holdbarheden og uforudsigeligheden i henseende hertil har utvivlsomt vanskeliggjort møntstedets planlægning af det løbende stempelforbrug.

Mønterne fra 1796

Der blev udmøntet 2.880.001 mønter med årstal 1796 i perioden juni-september 1796 (figur 9-10). Michael Flor rekvirerede i juni 12 par stempler fra København til hjælp for stempelskærer Georg Bauert, der havde overtaget stempelskærerstillingen i Altona efter Johan Wolff. Det vides ikke, om Johan Bauert fik skåret og afsendt alle 12 par. Flor rapporterede, at der havde været et samlet forbrug af 70 par.

Fundet indeholder 557 mønter fra 1796 med følgende stempelindehold:

- 49 forsider: 40 Georg Bauert og 9 eksterne, Johan Bauert
- 54 bagsider: 47 Georg Bauert og 7 eksterne, Johan Bauert
- 77 forsides/bagsides-koblinger: 61 Georg Bauert/Georg Bauert, 1 Johan Bauert/Johan Bauert, 6 Georg Bauert/Johan Bauert og 9 Johan Bauert/Georg Bauert.
- Gennemsnitlige stempelholdbarheder: Forsider 58.776 mønter, bagsider 53.333 mønter.

Mønterne fra 1799

Der blev udmøntet 1.440.000 mønter med årstal 1799 (figur 11). Udmøntningsperioden og det officielle stempelforbrug kendes ikke.

Fundet indeholder 330 mønter fra 1799 med følgende stempelindehold:

- 31 forsider, Georg Bauert
- 35 bagsider, Georg Bauert
- 49 forsides/bagsides-koblinger.
- Gennemsnitlige stempelholdbarheder: Forsider 46.452 mønter, bagsider 41.143 mønter.

Figur 8. 1/24 speciedaler 1787 (forside 7). Dette stempel prægede omkring 316.000 mønter.

Figur 9. 1/24 speciedaler 1796. Stempelskærer Georg Bauert.

Figur 10. 1/24 speciedaler 1796. Stempelskærer Johan Bauert.

Figur 11. 1/24 speciedaler 1799. Stempelskærer Georg Bauert.

Fig. 12

Fig. 13

Mønterne fra 1800

Der blev udmøntet 96.001 mønter med årstal 1800 i perioden oktober 1800-april 1801 (figur 12). Michael Flor rekvirerede 3-4 par eksterne stempler, da Georg Bauert befandt sig under videreuddannelse i London. Stemplerne blev skåret af Københavns nyansatte Peter Giannelli. Det vides ikke, hvor mange han sendte til Altona, og det officielle stempelforbrug kendes ikke.

Fundet indeholder 17 mønter fra 1800 med følgende stempelindhold:

- 2 forsider, eksterne, Peter Giannelli¹²
- 1 bagside, eksternt, Peter Giannelli
- 2 forsider/bagside-koblinger.
- Gennemsnitlige stempelholdbarheder: Forsider 48.001 mønter, bagside 96.001 mønter.

Figur 12. 1/24 speciedaler 1800. Stempelskærer Peter Giannelli.

Figur 13. 1/24 speciedaler 1801. Stempelskærer Georg Bauert.

Mønterne fra 1801

Der blev udmøntet 211.201 mønter med årstal 1801 i perioden november 1801-marts 1802 (figur 13). Det officielle stempelforbrug kendes ikke.

Fundet indeholder 45 mønter fra 1801 med følgende stempelindhold:

- 6 forsider, Georg Bauert
- 8 bagsider, Georg Bauert
- 10 forsider/bagside-koblinger.
- Gennemsnitlige stempelholdbarheder: Forsider 35.200 mønter, bagsider 26.400 mønter.

Samtlige fundmønter 1787-1801

Studiet af fundmønterne har været begunstiget af et kildemateriale med officielle rapporter om stempelforbruget i 1787 og 1796 (tabel 3). Rapporterne har dog kun været vejledende, idet Mønten i Altona i store dele af den omhandlede periode var plaget af et betydeligt stemplepild som følge af dårligt stempestål,¹³ der medførte, at mange af stemplerne sprang meget tidligt, måske allerede ved første slag, eller kort derefter. Det faktiske stempelforbrug har derfor været betydeligt lavere end det officielt rapporterede antal.

Warren Esty opstillede i 2006 en formel, $n \times d/n - d$,¹⁴ til estimering af det oprindelige stempelantal i en given møntsamling. Form-

12 Tak til Leon Hansen for at henlede min opmærksomhed på fremkomsten af et for mig hidtil ukendt forsidestempel.

13 Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 131-137.

14 n = antal mønter og d = antal stempler i skattefundet. Warren W. Esty, How to estimate the original number of dies and the coverage of a sample, *Numismatic Chronicle* 166, The Royal Numismatic Society, London 2006.

1/24 speciedaler Officielt rapporteret			Skattefundets indhold							
År	Mønter (par) *	Stempler	Mønter	Forsider	Bagsider	Singleton forsider	Singleton bagsider	Holdbarhed forsider	Holdbarhed bagsider	Holdbarhed pr. par
1787	4.800.000	72½	865	58	63	4	6	82.759	76.190	79.339
1796	2.880.001	70	557	49	54	3	6	58.776	53.333	55.922
1799	1.440.001	40	330	31	35	4	2	46.452	41.143	43.636
1800	96.001	1	17	2	1	0	0	48.001	96.001	64.001
1801	211.201	8	45	6	8	0	0	35.200	26.400	30.172
I alt	9.427.204	191½	1.814	146	161	11	14	64.570	58.554	61.415

* Stempelforbruget 1799-1801 er anslået (blev ikke rapporteret).
Se tekstafsnittet vedrørende "singleton-stempler".

Tabel 3. 1/24 speciedaler 1787-1801.
Stempelholdbarhed.

1/24 speciedaler. Stempelforbruget jfr. officielle rapporter, skattefundets indhold og Estys formel									
År	Officielt		Skattefundet				Estys formel		
	Mønter	Stempler (par)	Mønter	Forside- stempler	Bagside- stempler	Stempler (par)	Forside- stempler	Bagside- stempler	Stempler (par)
1787	4.800.000	72½	865	58	63	60½	62	68	65
1796	2.880.001	70	557	49	54	51½	54	60	57
1799	1.440.001	40	330	31	35	33	34	39	36½
1800	96.001	1½	17	2	1	1½	2	1	1½
1801	211.201	8	45	6	8	7	7	10	8½
1787-1801	9.427.204	191½	1.814	146	161	153½	159	178	168½

len, er afprøvet med data fra skattefundets mønter (tabel 4), og resultatet heraf er blevet et estimat på 168½ par til de fem års prægninger. Det er 23 par færre end de officielt rapporterede 191½ par, men vurderes først og fremmest at være en følge af, at Esty-formlen ikke tager højde for det nævnte spild af stempler. Estimaterne er til gengæld kun 15 par flere end fundets 153½ par og dermed i god overensstemmelse med konklusionerne i stempeltilvækst- og singleton-analyserne af mønterne fra 1787. De få ikke-fundne stempler antages at være lavproduktionsstempler.

Stemplerne gennemsnitlige holdbarheder (tabel 3) ved prægningen af de ca. 9.5 millioner mønter har været godt 61.000 mønter pr. par (beregnet på baggrund af skattefundets 153½ par). Det har dog vist sig, at holdbarhederne blev betydeligt forringet gennem årene fra ca. 79.000 mønter i 1787 til ca. 30.000 i 1801. Den væsentligste årsag til denne produktivitsforringelse har sandsynligvis været øget nedslidning af materialet i takt med de meget omfattende udmøntninger i Altona det sidste årti af 1700-tallet. Allerede i 1788 skrev Mønten: "*Ved den idelige Brug ere alle 5 Præsser vakkende, formodentlig ere Blokkerne, hvorudi de ere indsatte, forraadnede Trende Præsser ere ubrugelige, da Mütterickernes Gange ere så forslidte, at Skruen ved Anstødet slet ingen Virkning gjør.*"¹⁵ Det er derfor tænkeligt, at der også har været tilfælde, hvor stemplerne ikke har været tilstrækkeligt fastspændte, hvilket har givet upræcise stempslag og øget belastningen på dem.

Der blev i perioden anvendt 10% flere bagsidestempler end forside-stempler. Et sådant merforbrug af bagsidestempler var normalt på den tid, uden at der har kunnet gives en entydig forklaring herpå; der er eksempelvis ingen beretninger om, at stemplerne placerings som over- eller un-

Tabel 4. 1/24 speciedaler 1787-1801, stempelforbrug ifølge officielle rapporter, skattefundets indhold og statistisk ekstrapolation (Estys formel)

derstempler i pressen har haft indflydelse på belastningen eller sliddet på dem. Møntmester Flor bad på et tidspunkt om, at bogstaverne i stemplerne blev skåret *noget dybere, hvorved Stemplerne ikke saa snart kunde afslides og altsaa længere benyttes*.¹⁶ Det kan være en mulig forklaring på merforbruget til netop 1/24 speciedaleren med de mange bogstaver på bagsiderne.

Periodevis ekstraordinær travlhed med videre ved Mønten medførte som nævnt, at det blev nødvendigt at rekvirere eksterne stempler. Det blev til i alt 33 fra København svarende til 11% af fundmønternes stempler og dermed et væsentligt bidrag til at opretholde en kontinuerlig produktion i Altona.

Sammenfatning af analyserne

- Den antalsmæssige fordeling af fundets 1/24 speciedalere er en næsten eksakt afspejling af de officielle udmøntninger ved Altona-Mønten,
- fundmønternes stempelantal er tæt på det oprindelige forbrug,
- stemplernes gennemsnitlige holdbarhed var godt 61.000 mønter pr. par,
- de enkelte stemplers holdbarhed varierede (i 1787) fra ca. 5.000 til ca. 316.000 mønter,
- forbruget af bagsidestempler var 10% større end forbruget af forsidestempler,
- 11 % af stemplerne var eksterne stempler og
- produktiviteten blev betydeligt forringet i løbet af perioden.

¹⁵ Rigsarkivet, Finanskassedirektionen, Assignationskontoret, Dansk Norske afdeling, Indkomne sager til møntjournalen 1771-1792, 16. maj 1788.

¹⁶ Rigsarkivet, Finanskollegiet, journalsager 1784-1811, 25. marts 1800, j.nr. 591.

Pilegaard Mønter & Bøger

ETABLERET 1963

Algade 65 • DK-9000 Aalborg • tlf. +45 98 139 000 • pi@stofanet.dk
Mønter: www.pilegaard-coins.dk • Bøger: www.antikvar.dk/pilegaard

Mønter på landet i middelalderens Skåne

Af Jens Christian Moesgaard

De seneste årtiers udbredte brug af metaldetektor i Danmark har vist, at mønter var almindelige på landet i høj- og senmiddelalderen (Moesgaard 2020). Disse fund stammer imidlertid fra pløjelaget, hvor ploven for længst har ødelagt al arkæologisk stratigrafi. Det umuliggør desværre at bedømme i detaljen, hvilke sociale, økonomiske eller symbolske sammenhænge mønterne indgik i. I sjældne tilfælde er man dog så heldig at finde dem i arkæologiske udgravninger med bevaret stratigrafi. Her kan en analyse af den stratigrafiske kontekst for hver enkelt mønt give indicier på møntens sidste anvendelsesøjeblik, før den havnede i jorden. Sådanne heldige tilfælde er udgravningerne i Tårnby på Amager, i Bjæverskov ved Køge samt i Hejninge og Store Valby ved Slagelse. Her kunne man se, at mønterne har været anvendt i dagliglivet på bøndergårde (Moesgaard og Tornbjerg 2011; Moesgaard 2016).

Udgravningen i 1995 i Kyrkheddinge lidt sydøst for Lund er endnu et eksempel. Møntfundenes stratigrafiske kontekst er beskrevet og tolket på forbillig vis i kapitlet "Myntfynd" i udgravningsrapporten af udgravningslederen Katalin Schmidt Sabo (Schmidt Sabo 1998, s. 101-103). Når der alligevel er anledning til tage sagen op igen, skyldes det tre forhold. For det første er der nok ikke mange møntinteresserede, der kender til denne rapport. For det andet giver rapporten kun en overordnet bestemmelse af mønterne (møntherre, møntsted, datering til regeringsperiode). Referencer til numismatisk standardlitteratur mangler. For det tredje er der de sidste par årtier sket en del forskning, bl.a. af Ulrika Bornestaf og Keld Grinder-Hansen, angående datering af mønterne fra 12- og 1300-tallet, så det kunne være interessant at se på fundet igen i det lys. Møntbestemmelserne blev i sin tid foretaget af Ulla Silvegren [von Wowern], daværende museumsinspektør på Historiska Museet, Lund Universitet, hvor mønterne opbevares (LUHM 30615). Nuværende museumsinspektør Gitte Ingvardson har venligt formidlet listen over bestemmelserne, inklusiv litteraturhenvisninger, fra museets database, som danner grundlag for denne artikel.

Udgravningen dokumenterede en velbjerget bondegård. Der blev fundet 16 mønter, hvoraf 15 var fra middelalderen (den sidste var ½ skilling 1803), samtlige i veldefineret stratigrafisk kontekst, som fremlægges i detaljer i nedenstående liste. En, muligvis to, af mønterne er bygningsofre, det vil sige deponeringer med henblik at bringe lykke til bygningen. Ikke færre end otte, muligvis elleve er fundet i gulvlag, som udgraveren tolker som "troligen tappade i samband med hanteringen av dem" i forbindelse med en handelsaktivitet, måske med tekstil (s. 102). To mønter er omlejrede i ødelæggelseslag. Den store andel af mønter fra gulvlag er dog muligvis overvurderet, da husene blev grundigere udgravet end den øvrige del af udgravningsfladen. Gulvlagene blev således vandsoldede (s. 21, fig. 1, s. 102). Det forklarer måske, hvorfor der i modsætning til andre udgravninger ikke er nogen mønter i bl.a. affaldslag eller -gruber. Så selv dette temmeligt store fundmateriale for en enkelt gård er måske i virkeligheden ikke det fulde billede – der har sikkert været endnu flere.

Man bemærker, at alle de sikkert bestemte "borgerkrigsmønter" er fra Lund i overensstemmelse med princippet om landsdelsmønten, hvor sjæl-

landske og jyske mønter ikke var gangbare i Skåneland. Med forbehold for usikkerhederne i de eksakte dateringer af mønter og faser ser det derimod ud til, at nogle af mønterne kan have cirkuleret i flere årtier, hvilket ikke stemmer med princippet om regelmæssige møntfornyelser, hvor mønter kun var gyldige i kort tid. Der er to udenlandske mønter, hvoraf den ene er anvendt som bygningsoffer, mod tretten danske. Numismatisk set er den mest bemærkelsesværdige mønt et eksemplar af den sjældne VFO-mønt (Lindahl 1954).

Fase 7, ca. 1200-1250/1350

Bygning ÖK 110, enskibet stolpebåret bygning, 26x5 m, tre rum, ca. 1200-ca. 1250 (s. 59-62)¹

- Kontekst A23584. Fyld i stolpehul (s. 103). **(1)** Fnr. 1389. LUHM mønt 24311. Penning, jfr. MB 7, af Grinder-Hansen henført til Lund, 1241-1250, Bornestaf EP6, anden halvdel af 1240'erne. Mønten tolkes som et husoffer (s. 103). Hvis mønten er korrekt bestemt (bemærk Silvegrens forbehold), kan det dog af kronologiske grunde ikke være sket ved husets opførelse. Mønten må i så fald være kommet i jorden – bevidst eller ej – ved nedrivningen.

Fase 8, ca. 1250-1475

Bygning ÖK 108, enskibet bygning på syldesten, 16x5 m, tre rum, ca. 1250-1400 (s. 71-73, 80-81)

- Kontekst L27. Underfase 2 (s. 74). Gulvlag i det vestre rum (s. 101). Møntens tilhørsforhold til laget er en smule usikker (s. 73-75). **(2)** Fnr. 5987. LUHM mønt 24314. Penning, MB 125-6? af Grinder-Hansen henført til Lund, 1270'erne, Bornestaf EK19, tidlig 1280'erne, eller MB 205? Nørrejylland, 1280'erne. Da jyske mønter er sjældne i Skåne, er den første reference mest sandsynlig.
- Kontekst A8943. Underfase 3 (s. 77, 78). Gulvlag i det mellemste rum (s. 76, 80). **(3*)** Fnr. 5984. LUHM mønt 24310. Knud VI (1182-1202), penning, Lund, Hbg. 3. **(4*)** Fnr. 5985. LUHM mønt 24324. Kongen (formodet Erik Plovpenning's tid 1241-50) og Ærkebisp Uffe (1228-1252), penning, Lund (Lindahl 1954). Underfase 3 startede hurtigt efter underfase 2, det vil sige kort efter 1250 (s. 80)². Det indebærer en lang omløbstid for Knud VI-mønten.
- Kontekst L22. Underfase 3. Gulvlag i det vestre rum (s. 77). **(5)** Fnr. 5986. LUHM mønt 24312. Penning, MB 125-6, af Grinder-Hansen henført til Lund, 1270'erne, Bornestaf EK 19, dvs. tidlig 1280'ere. **(6)** Fnr. 5988. LUHM mønt 24315. Penning, MB 529-31, af Grinder-Hansen henført til Lund, 1330'erne, Bornestaf KII5, midt 1320'erne.
- Kontekst A6687. Underfase 4. Gulvlag i det vestre rum (s. 79). **(7)** Fnr. 248. LUHM mønt 24320. Ubestemt "borgerkrigsmønt", 1300-tal. **(8)** Fnr. 261. LUHM mønt 24316. Penning, MB 536, af Grinder-Hansen henført til Lund, ca. 1300-1309, Bornestaf 10, ca. 1330. **(9)** Fnr. 5990/1. LUHM mønt 24317/8. Penning, jfr. MB 645, Bornestaf ME 5, slutningen af 1330'erne. **(10)** Fnr. 5991/0. LUHM møntnr. 24318/7. Penning, MB 670, af Grinder-Hansen henført Lund, 1320'erne, Bornestaf EM 28, omkring 1315. Starten på underfase 4 er dateret i rapporten til midten af 1300-tallet på grundlag af mønterne (s.80). Som

*Erik Plovpenning (1241-1250);
Lund, MB 7. Eks.: K.G. Kaaber.*

*Et eksemplar af samme type blev
fundet i Kyrkheddinge.*

¹ Dateringen bygger på en række faktorer, herunder nævnes, sandsynligvis ved en fejl, møntdatering til 1100-tallets slutning (s. 59).

² Det tidligste fundmateriale i A8943 passer bedre med den tidligere underfase 2, men stratigrafisk hører den til underfase 3, og laget indeholder også senere genstande (s. 77).

det ses daterer nyere forskning dog disse mønter en smule tidligere, så fasen er muligvis lidt ældre, dog ikke ældre end cirka 1330, da fnr. 5988 befinder sig i gulvet i fase 3. Hvis Grinder-Hansens og ikke Bornestafs datering af fnr. 261 er korrekt, indebærer det en cirkulationstid på et par årtier for denne mønt.

- Kontekst L10=38. Underfase 5. Ødelæggelseslag med spor af brand, sen 1300-tal eller 1400-tal (s. 80, 81). **(11)** Fnr. 3770. LUHM mønt 24313. Penning, MB 128, af Grinder-Hansen henført til Lund, 1260'erne. Bornestaf EK7, omkring 1265. Mønten er sandsynligvis omlejet.
- Kontekst L3. Underfase 5. Ødelæggelseslag, delvist blandet med muldjorden (s. 80). **(12)** Fnr. 3003. LUHM mønt 24319. Ubestemt "borgerkrigsmønt", 1300-tal.

Bygning ÖK 104. Bygning på syldsten, 18x5 m, tre rum, ca. 1350-1475 (s. 70-71)

- Kontekst A35042. Mønten var i bunden af syldrenden og tolkes som bygningsoffer (s. 70-71, 103). **(13*)** Fnr. 5525. LUHM mønt 24325. Flandern, grev Ludvig (1322-1346), gros, Jesse 673.

Fase 9, 1475- ca. 1600.

Bygning ÖK 103. Enskibet syldstenbygning, 5,5x10 m, to eller flere rum, 1475-1600 (s. 86, 89)

- Kontekst A35242. Brønd i fase 8. Mønten lå øverst i fyldningen og tolkes som nedsunket anlægningslag eller nærmere gulvlag fra bygningen ÖK 103 (s. 83, 89, 103). **(14)** Fnr. 1967. LUHM mønt 24321. Christian I (1448-81), hvid, Malmø.
- Kontekst A23974. Brønd i fase 6. Mønten tolkes som nedsunket fra bygningen ÖK 103, muligvis gulvlag (p. 56-57, 58, 89, 103). **(15*)** Fnr. 1414. LUHM mønt 24322. Livlandske orden, Tallinn, artig, Haljak 25 T2-b (som daterer denne variant 1395-98), Jesse 684 (som daterer hovedtypen ca. 1450-1500). Haljaks datering indebærer lang cirkulation, hvilket i denne periode ikke er umulig, men mønten er ikke særlig slidt.

* = foto af mønten gengivet i Schmidt Sabo 1998, s. 102-103.

Bornestaf, Ulrika, *Skånska borgarkrigsmynt 1241-1377. En kronologisk och korologisk studie*, C-uppsats, Stockholms Universitet, hösttermin 1993.

Fnr = fundnummer

Grinder-Hansen, Keld, *Kongemagtens krise. Det danske møntvæsen 1241-1340*, København 2000.

Haljak, Gunnar, *Livonian Coins*, bind 1, Tallinn 2010.

Jesse, Wilhelm, *Der wendische Münzverein*, Lübeck 1928.

Lindahl, Fritze, anmeldelse af 1954-udgave af MB, NNUM 1954, s. 248-249.

LUHM = Historiska Museet, Lunds Universitet

MB = Mansfeld-Büllner, H. V., *Afbildninger af samtlige hidtil kjendte danske Mønter fra Tidsrummet 1241-1377*, København 1887 (ny udgave ved J.C. Holm 1954).

Moesgaard, Jens Christian, "Mønter fra middelalderlige landbebyggelser. Et overset kildemateriale til belysning af bønders møntbrug", *Kuml* 2016, p. 153-194.

Moesgaard, Jens Christian, "Metaldetektorens vidnesbyrd. Brugte bønder mønter i middelalderen?" *Fund & Fortid. Arkæologi for alle*, 2020, nr. 1, s. 22-27.

Moesgaard, Jens Christian & Tornbjerg, Svend Åge, "Møntbrug på landet i middelalderen. De enkeltfundne mønter fra middelaldergården i Bjæverskov", *Årbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 2008 (2011), s. 195-212.

Schmidt Sabo, Katalin (red.), *Kyrkheddinge bytomt. Arkeologisk undersökning 1995*, UV Syd Rapport 1998:5, Lund 1998.

FriMynt 2023

47:E INT. MYNT- & FRIMÄRKSMÄSSAN

Välkommen!

15 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNÄGÄN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo • Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

SVERIGES MYNTHISTORIA

Berättad i korthet

Av Monica Golabiewski Lannby

Skriften ger en sammanfattning av svensk mynthistoria. Den riktar sig till allmänt historieintresserade men också till samlare som vill få en överblick i ämnet numismatik.

Mynt och sedlar är så mycket mer än bara betalningsmedel. Här beskrivs också deras ekonomiska, konstnärliga och kulturella långa historia i korta drag.

Svenska Numismatiska Föreningen.

Smärre skrifter, 14. 2022. Mjukband.

48 sidor. Rikt illustrerad. ISSN 0282-4396.

Pris för medlemmar 100 SEK

Ordinarie pris 150 SEK + ev. porto

info@numismatik.se

450

ÅRS JUBILEUM AV
MUSEETS SAMLINGAREkonomiska museet – Kungliga myntkabinettet
Jubileumsmedalj 1572 – 2022

För att uppmärksamma 450 års-jubileet av museets samlingar har skulptören och konstnären Ernst Nordin fått i uppdrag att skapa en minnesmedalj. Köp den på museet eller beställ via e-post. Kostnad: 1595 kr (porto tillkommer vid beställning).

Skicka din beställning till info@ekonomiskamuseet.se med namn, leveransadress och antal. Vi återkommer med beställningsbekräftelse och betalningsinstruktioner. Leveranstid cirka tre veckor.

Beskrivning: Rund,präglad. Diameter: 40 millimeter. Tjocklek: 3 millimeter.
Vikt: 34 gram. Metall: Finsilver 999. Upplaga: 75 exemplar. Förpackning: Etui

Ekonomiska museet
Kungliga myntkabinettet

ekonomiskamuseet.se
Narvavägen 13-17, Stockholm

FORENINGER & KABINETTER | NNU

Nordisk Numismatisk Union · Grundlagt 1935
Formand 2022-2025: Curt Ekström

Medlemmer:

Dansk Numismatisk Forening

Formand: Michael Wagner Christiansen
Hjemmeside: numismatik.dk
E-mail: formand@numismatik.dk

Føroya Myntsavnarafelag

Formand: Jóhannes Andreassen
Hjemmeside: myntsavnarafelag.qsite.dk
E-mail: ja@kallnet.fo

Myntsafnarafelag Íslands

Formand: Eiríkur Lindal
Hjemmeside: mynt.is
E-mail: eirikur@lindalsal.is

Norsk Numismatisk Forening

Formand: Guttorm Egge
Hjemmeside: norsksnum.org
facebook.com/Norsksnumismatiskforening/
E-mail: sverdy@online.no

Numismatiska Föreningen i Åbo

Ordförande: Tom C. Bergroth
E-post: tom.bergroth@royalcourt.se

Skånes Numismatiska Förening

Ordförande: Kristian Riesbeck
Hemsida: sknf.se
E-post: foreningen@sknf.se

Suomen Numismaattinen Yhdistys/ Numismatiska Föreningen i Finland

Ordförande: Juha Hyötyläinen
Hemsida: snumis.fi
E-post: jumailhy@gmail.com

Svenska Numismatiska Föreningen

Ordförande: Curt Ekström
Hemsida: numismatik.se
E-post: info@numismatik.se

Den kongelige Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet

Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K,
Danmark
Michael Andersen
Hjemmeside: natmus.dk
E-mail: michael.andersen@natmus.dk

Ekonomiska museet/Kungl. Myntkabinettet

Narvavägen 13-17, Box 5428, 114 84 Stockholm,
Sverige
Cecilia von Heijne
Hemsida: myntkabinettet.se
E-mail: Cecilia.vonHeijne@shm.se

Historiska museet vid Lunds Universitet

Krafts torg 1, 223 50 Lund, Sverige
Gitte Tarnow Ingvardson
Hemsida: luhm.lu.se
E-post: gitte.ingvardson@luhm.lu.se

Myntkabinettet, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Frederiksgate 2, Oslo
Postadresse: Postboks 6762. St. Olavsplass, 0130 Oslo
Håkon Roland
Hjemmeside: khm.uio.no
epost: hakon.roland@khm.uio.no

Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns

Einholt 4, 105 Reykjavík, Island
Vakant
Hjemmeside: sedlabanki.is
E-mail: safnadeild@sedlabanki.is

Nationalmuseets Myntkabinett

Mannerheimintie 34, P.O. Box 913
00101 Helsinki, Finland
Frida Ehrnsten
Hemsida: kansallismuseo.fi/sv/samlingar/
E-post: frida.ehrnsten@kansallismuseo.fi

Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet

106 91 Stockholm, Sverige
Professor Jens Christian Moesgaard
Hemsida: archaeology.su.se/
numismatiska-forskningsgruppen
E-post: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Uppsala universitets myntkabinett

Besöksadress: Universitetshuset, Biskopsgatan 3
Postadress: Gustavianum, Uppsala universitets museum,
Akademigatan 3, 753 10 Uppsala, Sverige.
Ragnar Hedlund
Hemsida: coincabinet.uu.se
E-post: myntkabinettet@gustavianum.uu.se

NTNU Vitenskapsmuseet

Erling Skakkes gate 47 B
Postadresse: Institutt for arkeologi og kulturhistorie,
7491 Trondheim, Norge
Jon Anders Risvaag
Hjemmeside: ntnu.no/museum/start
E-post: jon.risvaag@ntnu.no

Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Peder Klows gate 30A, Våland. Postboks 8600 Forus,
4036 Stavanger, Norge
Linn Eikje Ramberg
Hjemmeside: uis.no/nb/arkeologisk-museum
E-post: linn.l.ramberg@uis.no

Sælg mønter på auktion

*England, Charles I
Guldmedalje til minde om
henrettelsen af kong Charles, 1649
Hammerslag: 85.000 kr.*

*Danmark, Christian X
Fortjenstmedalje
Hammerslag: 100.000 kr.*

*Norge, Christian IV
Speciedaler 1628
Hammerslag: 48.000 kr.*

*Dansk Vestindien
Christian IX, 50 Francs/10 Daler 1904
Hammerslag: 75.000 kr.*

*Danmark, Frederik II
Speciedaler 1572
Hammerslag: 30.000 kr.*

BRUUN RASMUSSEN
KUNSTAUKTIONER

Paul Bergsøes Vej 20B
2600 Glostrup
Tel +45 8818 1111

Søren Frichs Vej 34 D
8230 Åbyhøj
Tel +45 8818 1111